

Position Paper SDE++

De vaste Kamercommissie voor Economische Zaken en Klimaat heeft gevraagd om een position paper waar op de volgende vragen ingegaan wordt:

1. Op welke manier kan de SDE++ het beste worden ingericht?
2. Hoe kan de SDE++ optimaal worden ingericht om de productie en uitrol van waterstof te stimuleren?
3. Welke voor- en nadelen zitten er aan de voorgelegde uitwerking?
4. Hoe kan worden vermeden dat de SDE++ projecten stimuleert die niet passen binnen het principe van goede ruimtelijke ordening en de keuzes die worden gemaakt in de RES'en?
5. Zit er spanning tussen de invulling van de SDE++ en de afspraken in het Klimaatakkoord (bijvoorbeeld ten aanzien van duurzame warmte)? Zo ja, op welke punten?
6. Tegen welke onvoorziene obstakels voor de energietransitie kan het huidige kabinetsvoorstel aanlopen?
7. Hoe kan het huidige kabinetsvoorstel voor de SDE++ verder verbeterd worden?

Natuur & Milieu, Greenpeace, de Natuur en Milieufederaties, en Milieudefensie delen graag onze gezamenlijke positie ten aanzien van deze 7 vragen. In de volgende 7 pagina's gaan we uitgebreid op deze vragen in. Het antwoord op vraag 7 kan gelezen worden als een samenvatting van onze positie. De belangrijkste boodschappen die wij mee willen geven in dit position paper zijn de volgende:

- **Houd in de SDE++ rekening met het transitiewaarde van technieken om verkeerde keuzes te voorkomen.** In het voorstel voor de SDE++ wordt nu, net als bij de SDE+ volledig gestuurd op de laagste kosten op dit moment. Dit kan leiden tot het bewandelen van doodlopende sporen, hogere totaalkosten voor de transitie en problemen voor sommige sectoren om te kunnen verduurzamen.
- **Sorteer voor op het duurzaamheidskader biomassa dat momenteel ontwikkeld wordt.** Dit kan op een aantal manieren die verderop worden toegelicht, maar het belangrijkste is dat er in de periode tot het duurzaamheidskader gereed is er geen beschikkingen voor biomassaverbranding worden afgegeven, met uitzondering van absolute no-regret toepassingen. Dit is in onze ogen op dit moment alleen een biowarmteketel voor warmtenetten voor maximaal 1000 vollasturen.
- **Gemeenten moeten instemmingsrecht krijgen bij SDE++-beschikkingen voor warmtebronnen in hun werkgebied.** Hiermee krijgt de gemeente meer mogelijkheden om hun regierol op het gebied van de warmtetransitie in te vullen. Op dit moment heeft een gemeente hier geen harde instrumenten voor. Dit kan leiden dat er een warmtebron ontwikkeld wordt terwijl hier vanuit de gemeenteraad en de bevolking geen draagvlak voor is.

Onderbouwing

Graag gaan wij in op de zeer relevante en belangrijke vragen die de vaste Kamercommissie voor Economische Zaken en Klimaat stelt. Wij hopen dat deze antwoorden de commissie helpt om het Kabinetsvoorstel voor de vormgeving van de SDE++ verder aan te scherpen.

1. *Op welke manier kan de SDE++ het beste worden ingericht?*
De SDE++ is nu ingericht om op dit moment de meest kosteneffectieve technieken voorrang te geven. Wat echter nu kosteneffectief is kan op de middellange en lange termijn niet

kosteneffectief zijn. Om te voorkomen dat er nu de verkeerde keuzes gemaakt worden dient het transitiewaarde van technieken meegenomen moeten worden in de selectie van technieken die ondersteunt worden en de manier waarop ze ondersteund worden. In de antwoorden op de volgende vragen zullen we hier meer op in gaan.

2. *Hoe kan de SDE++ optimaal worden ingericht om de productie en uitrol van waterstof te stimuleren?*

Waterstof heeft een belangrijke rol in ons toekomstige energiesysteem. Het kan een brug vormen tussen verschillende sectoren. Het kan bijvoorbeeld ingezet worden als grondstof in de chemie, of als brandstof in de scheepsvaart. Daarnaast kan waterstof ervoor zorgen dat het energiesysteem van de toekomst stabiel blijft door slimme omzetting van elektriciteit naar waterstof als er overschotten aan elektriciteit zijn, of van waterstof naar elektriciteit als er tekorten zijn. Dit houdt niet alleen het energiesysteem stabiel, het kan ook nog kostbare netverzwaringen voorkomen. Het omzetten van stroom naar waterstof gebeurt in een elektrolyser. Als we willen dat waterstof tot bloei komt zullen de instrumenten die hiervoor ontwikkeld worden ook rekening moeten houden met de meerwaarde van de productie en inzet van waterstof. Ook zullen ze rekening moeten houden met het gewenste productie- en verbruiksprofiel om deze meerwaarde te kunnen ontsluiten. Concreet betekent dit voor de SDE++:

- a. *Waterstofproductie moet gekoppeld worden aan hernieuwbare opwekking.* Waterstof geproduceerd uit grijze stroom heeft een negatief klimaateffect. Om deze reden is het van belang dat de elektrolyzers draaien wanneer de windmolens en de zonnepanelen produceren. In de SDE++ kan hier rekening mee gehouden worden door bij de inschrijver een PPA (afnamecontract) met een aanbieder van hernieuwbare elektriciteit te verplichten. Daarnaast moet bij de elektrolyser gemeten worden op welke momenten de elektrolyser waterstof produceert zodat dit gekoppeld kan worden met de gegevens van CertiQ die bijhoudt op welke momenten het wind- of zonnepark stroom produceert. De subsidie wordt vervolgens verrekend aan de hand van het deel van de geproduceerde waterstof dat aantoonbaar groen is. Voor de subsidieintensiteit kan in dit geval ook gerekend worden met een emissiefactor van de gebruikte elektriciteit van 0 gram CO₂/kWh. Dit vraagt overigens ook dat de uitrol van wind op zee gelijke tred houdt met de verwachte vraagontwikkeling van de industrie door de productie van groene waterstof, maar ook vanwege elektrificatie.
- b. *Meenemen meerwaarde waterstof in bepalen subsidieintensiteit.* De verstandige productie van waterstof, zoals onder a) omschreven, leidt tot de inpassing van meer hernieuwbare energie tegen lagere maatschappelijke kosten doordat netverzwaringen minder noodzakelijk zijn. Dergelijke besparingen op de maatschappelijke kosten van de energietransitie moeten ook meegenomen worden in het bepalen van de subsidieintensiteit van waterstof. Hierbij moet wel als randvoorwaarde gelden dat de inschrijver de elektrolyser bouwt in de buurt van de bron van de hernieuwbare elektriciteit waarmee hij een PPA afsluit. Voor wind op zee is hiervoor de aanlandlocatie van de elektriciteit de meest geschikte plek. Voor hernieuwbaar op land is dit in een beperkte straal van het wind- of zonnepark. Deze straal kan in overleg met de netbeheerders gekozen worden.

Aanvullend zouden wij willen pleiten voor een cascaderingsladder voor waterstof. Groene waterstof is beperkt beschikbaar. Voorkomen moet worden dat dit grootschalig in de

gebouwde omgeving ingezet gaat worden, bijvoorbeeld doordat het wordt bijgemengd in het gasnet. Groene waterstof moet daar ingezet worden waar het echt nodig is; in de industrie en voor de stabilisering van het duurzame elektriciteitssysteem.

3. *Welke voor- en nadelen zitten er aan de voorgelegde uitwerking?*

In de voorgelegde uitwerking zijn een groot aantal nieuwe technieken geïntroduceerd die doormiddel van de SDE++ steun kunnen gaan ontvangen. De meeste van deze technieken passen goed binnen de lange termijn transitie naar een 100% duurzame energievoorziening in 2050. Specifiek willen we dan als voorbeeld aquathermie, industriële warmtepompen en de daglichtkas noemen.

Er zijn echter ook technieken opgenomen die niet passen in een 100% duurzame energievoorziening in 2050 en waarbij ook twijfels zijn of ze passen in de transitie daarnaartoe. Daarnaast is ook de invulling van de categorieën met betrekking tot bijvoorbeeld het aantal vollasturen of de aannames met betrekking tot verdringing en de emissiefactor niet altijd in lijn met wat verstandig is als je de transitie wilt stimuleren.

Hieronder worden onze belangrijkste bezwaren opsomt:

- a. Elektrificatie-opties worden onvoldoende gestimuleerd. Met een reductiepotentie tot 4,2 Mton (PBL, 2019) kan elektrificatie voor bijna een derde van de doelstelling in het Klimaatakkoord voor de industrie van 14,3 Mton reductie in 2030 zorgen. Voor de subsidieintensiteit van technieken die elektriciteit gebruiken wordt uitgegaan van de emissiefactor van de elektriciteitsmix in 2030 (ongeveer nog 30% fossiel) en wordt er uitgegaan van subsidie voor slechts 2000 draaiuren. Op deze manier wordt vrijwel geen enkele elektrificatie-optie concurrerend in de SDE. Dit maakt elektrificatie minder aantrekkelijk terwijl de transitiewaarde hiervan groot is. Grootschalige elektrificatie houdt namelijk de businesscase voor wind op zee gezond en is een techniek die past in een 100% duurzame energievoorziening. Totdat de elektriciteitsproductie 100% hernieuwbaar is zal er een mogelijkheid gecreëerd moeten worden in de SDE++ om hernieuwbare opwek direct te koppelen aan de vraag om met een emissiefactor van 0 gram CO₂/kWh voor elektriciteit te kunnen werken. Hoe dit kan is omschreven onder 2 a.
- b. Biomassa voor energie staat zwaar ter discussie. Maatschappelijk is hier geen draagvlak voor en vanuit duurzaamheidsoogpunt is de verdere stimulering van biomassa import af te raden. Daarnaast past biomassa voor energie ook niet binnen een 100% duurzame samenleving in 2050. Andere sectoren zoals de chemie en de bouw zullen dan de schaars beschikbare duurzame biomassa nodig hebben.
Op dit moment wordt er een duurzaamheidskader voor de inzet en productie van biomassa opgesteld. Hierin wordt dus zowel duurzame productie aan de hand van duurzaamheidscriteria behandeld, als duurzame inzet op basis van cascadering en maximale beschikbaarheid. Dit is naar verwachting voor de zomer klaar. De SDE++ zal pas in het najaar opengesteld worden. Om deze reden is het logisch om te verwachten dat er voorgesorteerd wordt op het te verschijnen duurzaamheidskader. Dit lijkt nu niet aan de orde te zijn. De categorieën voor levensduurverlenging van bestaande biomassacentrales worden bijvoorbeeld voor 8000 vollasturen opengesteld. Het is echter wenselijk dat dergelijke centrales steeds meer naar een piekvoorziening gaan. Daarnaast zijn er ook enkel aan de inzet van pellets duurzaamheidscriteria gekoppeld. Niet aan de inzet van andere vormen van biomassa. Vanuit de omslag naar kringlooplandbouw zetten wij tot slot

fundamentele vraagtekens bij de blijvende stimulering van mestvergisting. **Wij zouden de volgende aanpassingen op dit gebied willen adviseren voor de periode tot het duurzaamheidskader effectief is:**

- Stel de duurzaamheidscriteria (wettelijke en bovenwettelijke) die opgesteld zijn in het kader van het energieakkoord ook verplicht voor andere biomassastromen dan pellets
 - Geef geen beschikkingen voor biomassaverbranding, vergassing en vergisting af totdat het duurzaamheidskader van kracht is. Met uitzondering van piekvoorziening met biomassaketels voor warmtenetten voor maximaal 1000 vollasturen per jaar.
 - Geef aan dat het duurzaamheidskader in 2021 van toepassing gaat zijn en dit consequenties kan hebben voor hoe de duurzaamheid van de biomassa aangetoond moet worden en welke categorieën nog subsidie kunnen ontvangen.
 - Tussen 2015 en 2020 is de pelletprijs gestegen van 150 €/ton naar 180 €/ton. Een stijging van 20%. Mede veroorzaakt door de toenemende vraag naar pellets wereldwijd. Hierdoor stijgt de onrendabele top van het stoken van pellets. De SDE++ corrigeert voor het stijgen van de pelletprijs. Dit dempt de marktprikkel die veroorzaakt wordt door de toenemende schaarste aan pellets volledig. Dit remt innovatie, drijft de prijs verder op, en concurreert hoogwaardige toepassingen van biomassa weg. Wij adviseren om de pelletprijs in de SDE++ te bevriezen op het niveau van 2015.
- c. De CCS techniek die onder het huidige voorstel zal worden gestimuleerd, namelijk CCS bij Steam Methane Reforming (SMR), zal maximaal zo'n 70% van de CO₂ afvangen. Technieken voor volledige afvang zijn mogelijk, maar kosten meer per ton. Technieken waarbij 30% van de broeikasgasemissies alsnog vrijkomt hebben geen plek in de duurzame toekomst. Wij zouden graag zien dat enkel 100% afvang meegenomen wordt in de SDE++.
- d. Wanneer bij de toepassing van fossiel gas bij SMR (een deel van de) CO₂ bij verbranding wordt afgevangen, is dit slechts een deel van de uitstoot in de keten. Zeker bij import uit Rusland of van schaliegas uit de VS gelden schrikbarende methaan emissies door lekkage, uitstoot bij transport en bij de omvorming tot LNG. Bij CCS-subsidies voor zouden eisen gesteld moeten worden aan de ketenemissies van het gebruikte aardgas. Dit is vergelijkbaar aan de eisen die aan biomassa gesteld worden en de keteneffecten die bij mestvergisting worden meegenomen.
4. *Hoe kan worden vermeden dat de SDE++ projecten stimuleert die niet passen binnen het principe van goede ruimtelijke ordening en de keuzes die worden gemaakt in de RES'en?* Gemeenten en provincies staan aan de lat voor het maken van regionale energiestrategieën en lokale warmtevisies en -plannen, maar hebben nog niet alle instrumenten die nodig zijn om deze strategieën en plannen tot uitvoer te brengen. Een gemeente kan bijvoorbeeld niet bepalen wat de warmtebron wordt die het warmtenet gaat voeden. Zelfs als een voltallige gemeenteraad zich tegen een specifieke warmtebron keert kan de gemeente de vergunning niet tegenhouden als er geen bezwaren ten aanzien van ruimtelijke ordening zijn. Dat dergelijke projecten vervolgens alsnog worden doorgedrukt leidt tot stagnatie en afkalvend draagvlak voor de transitie. Om lagere overheden te ondersteunen bij het vormgeven van hun regionale warmtevoorziening doen wij de volgende aanbeveling voor de herziening van de SDE++:

Gemeenten moeten instemmingsrecht krijgen bij SDE++-beschikkingen voor warmtebronnen in hun werkgebied.

Op deze wijze krijgen de gemeenten het benodigde mandaat om de warmtetransitie vorm te geven en worden moeizame patstellingen voorkomen omdat ontwikkelaar en gemeente samen om tafel moeten zitten en er uit moeten komen. Dit is vergelijkbaar met de netwerktoets door de netbeheerders die per 2020 ook is toegevoegd aan de SDE++ systematiek.

5. Zit er spanning tussen de invulling van de SDE++ en de afspraken in het Klimaatakkoord (bijvoorbeeld ten aanzien van duurzame warmte)? Zo ja, op welke punten?

Ten opzichte van de afspraken uit het klimaatakkoord zien wij spanning op een aantal vlakken.

Ten eerste wordt er in de SDE++ voor 2020 op geen enkele wijze rekening gehouden met het in ontwikkeling zijnde duurzaamheidskader voor biomassa. Dit is eerder onder punt 3b toegelicht.

Ten tweede lijkt de invulling van de SDE++ op het gebied van CCS niet in de geest te zijn van hoe CCS in het akkoord is opgenomen. Dit zit hem met name in de vormgeving van de 'zeef'. Om te voorkomen dat CCS fundamentele verduurzaming in de weg zit is in het klimaatakkoord onder andere een 'zeef' afgesproken. Deze zeef houdt in dat CCS alleen daar ingezet kan worden waar er geen kosteneffectieve alternatieven zijn. Dit is in de uitwerking van de SDE++ geoperationaliseerd door enkel te kijken of technieken op dit moment kosteneffectief zijn ten opzichte van CCS. De looptijd van een CCS beschikking is 15 jaar en voordat een CCS project tot uitvoer komt zal er ook gauw 5 jaar verstreken zijn. Het is dus niet meer dan logisch om een kostenprojectie van minimaal 5 jaar mee te nemen om zowel de kans op verdringing van alternatieven als het mogelijk onterecht blokkeren van CCS te beperken. Alternatief kan ook als extra voorwaarde gesteld worden dat een bedrijf aantoont met een plan hoe hij parallel aan CCS van zijn fossiele brandstoffen af gaat komen.

Ten derde wordt de opgave voor elektrificatie in de industrie (zie PBL, 2019: Effecten Klimaatakkoord) niet gehaald doordat de wordt uitgegaan van de emissiefactor van de elektriciteitsmix in 2030 (ongeveer nog 30% fossiel) en van subsidie voor slechts 2000 draaiuren. Hierdoor zijn de elektrificatie-opties niet concurrerend in de huidige opzet van de SDE.

Tot slot zien wij spanning ten aanzien van participatie. Participatie is een belangrijk onderdeel in het Klimaatakkoord. Het is de wens dat de omgeving financieel kan participeren en daarvoor is het streven naar 50% lokaal eigendom vastgelegd. Daarnaast is het ook belangrijk dat omgeving mee kan doen in het proces, zoals inbreng leveren over locatiekeuze en de inrichting van energieprojecten. Doordat de SDE++ regeling puur kosteneffectief is gedreven en er veel nieuwe technieken bijkomen is de angst dat lokaal gedragen projecten buiten de boot zullen vallen. Hiervoor is het aan te bevelen om een aparte categorie op te stellen voor projecten waar lokaal eigendom en procesparticipatie van omgeving goed is doorlopen. Deze projecten hebben namelijk een extra toegevoegde waarde voor de

maatschappij op het gebied van draagvlak voor de energietransitie, bijdrage aan natuurontwikkeling/biodiversiteit, sociale cohesie en lokale werkgelegenheid.

6. *Tegen welke onvoorziene obstakels voor de energietransitie kan het huidige kabinetsvoorstel aanlopen?*

Op basis van de gegeven subsidieintensiteiten zal jaarlijks 7.2 Mton CCS tussen €281 miljoen (uitbreiding bestaande afvanginstallaties, 8000 vollasturen) en €612 miljoen (nieuwe afvang, bestaande installatie, 8000 vollasturen) aan subsidie vragen. Dit is respectievelijk 51% en 111% van de maximale jaarlijkse subsidiepot voor de industrie van €550 miljoen. Dit geeft dus geen ruimte voor elektrificatie, proces efficiency en groene waterstof; de werkpaarden van een duurzame industrie en wat nodig is om de doelstelling uit het Klimaatakkoord te halen. In 2030 moeten deze technieken al de helft van de doelstelling voor de industrie leveren en daarna zal op basis van deze technieken de industrie verder verduurzaamd moeten worden. Het is dus noodzakelijk dat er voor deze technieken additionele stimulering beschikbaar komt of dat CCS verder beperkt wordt met een cap op het maximale subsidiebedrag.

7. *Hoe kan het huidige kabinetsvoorstel voor de SDE++ verder verbeterd worden?*

Het antwoord op deze vraag is in het voorgaande beantwoord. Hieronder nogmaals de belangrijkste aanbevelingen:

- **Houd in de SDE++ rekening met het transitiewaarde van technieken om verkeerde keuzes te voorkomen.** Een focus op de laagste kosten op dit moment kan op termijn leiden tot hogere kosten en een stagnerende verduurzaming. Dit betekent onder andere:
 - o Neem een kostenprojectie van minimaal 5 jaar voor de zeef bij CCS mee of stel als extra voorwaarde dat een bedrijf aantoont met een plan hoe hij parallel aan CCS van zijn fossiele brandstoffen af gaat komen. Stimuleer alleen CCS met 100% afvang en stel eisen aan de ketenemissies van het voor CCS gebruikte aardgas.
 - o Zorg ervoor dat er voldoende budget beschikbaar blijft voor elektrificatie, proces efficiency en groene waterstof door bijvoorbeeld het CCS budget te limiteren
 - o Maak koppeling tussen hernieuwbare opwek van elektriciteit en verbruik mogelijk. Reken met een emissiefactor van 0 gram CO₂/kWh voor deze elektriciteit.
 - o Neem de meerwaarde voor het systeem mee in de subsidieintensiteit van groene waterstof.
- **Gemeenten moeten instemmingsrecht krijgen bij SDE++-beschikkingen voor warmtebronnen in hun werkgebied.** Hiermee krijgt de gemeente meer mogelijkheden om hun regierol op het gebied van de warmtetransitie in te vullen.
- **Sorteer voor op het in ontwikkeling zijnde duurzaamheidskader biomassa.** Dit kan door de volgende stappen:
 - Stel de duurzaamheidscriteria (wettelijke en bovenwettelijke) die opgesteld zijn in het kader van het energieakkoord ook verplicht voor andere biomassastromen dan pellets
 - Geef geen beschikkingen voor biomassaverbranding, vergassing en vergisting af totdat het duurzaamheidskader van kracht is. Met uitzondering van piekvoorziening met biomassaketels voor warmtenetten voor maximaal 1000 vollasturen per jaar.
 - Geef aan dat het duurzaamheidskader in 2021 van toepassing gaat zijn en dit consequenties kan hebben voor hoe de duurzaamheid van de biomassa

aangetoond moet worden en welke categorieën nog subsidie kunnen ontvangen.

- Tussen 2015 en 2020 is de pelletprijs gestegen van 150 €/ton naar 180 €/ton. Een stijging van 20%. Mede veroorzaakt door de toenemende vraag naar pellets wereldwijd. Hierdoor stijgt de onrendabele top van het stoken van pellets. De SDE++ corrigeert voor het stijgen van de pelletprijs. Dit dempt de marktprikkel die veroorzaakt wordt door de toenemende schaarste aan pellets volledig. Dit remt innovatie, drijft de prijs verder op, en concurreert hoogwaardige toepassingen van biomassa weg. Wij adviseren om de pelletprijs in de SDE++ te bevriezen op het niveau van 2015.

**NATUUR
& MILIEU**

 **de natuur en
milieufederaties**

GREENPEACE

milieudefensie